

EEN VERDWENEN BEROEP: DE LINOTYPIST IN EEN DAGBLADDRUKKERIJ

Memoires van 42 jaar geleden (1965)

Al twintig jaar in dienst van een der grootmachten (de geschreven pers) als bescheiden onderdeel of schakel aan de enorme ketting die dag-in-dag-uit voortratelt... ratelt... Ratelt als de machine waarachter ik zit. Mijn regelspuwende medewerker met zijn regelmatig op-én-neergaande elevator; de van boven naar beneden schietende grijparm, die op zijn beurt als naarstige lifter, de koperen getande matrijzen in het distributiecentrum duwt waar ze op hun juiste plaats terugvallen... en door mijn vingergetokkel ze terug als volgzaam soldaatjes op een rijtje in de verzamelaar spetteren.

Alle werkdagen gebogen over leesbare en onleesbare kopij. Struikelend en pingelend over het naarstige werk van en té correcte redacteur die de woorden of zinnen verplaatst, overschrijft; doorstreept en verandert. Het zetten van graag gelezen en saaie kronieken; het gewone en sensationele nieuws. Daarnaast de eeuwig terugkerende rommel van marktprijzen, geboorten of overlijdens, geneeskundige en apothekersdiensten, havenbeweging, veeprijskampen, examenuitslagen... of beursberichten en noteringen.

Dan de graag gelezen sportrubrieken met haar veronderstellingen en voorspellingen; met de poëzie van koning voetbal: hoekschoppen, doelpunten, penalty's, gevleide zege of partijdige scheidsrechters.

Het veelbesproken wielrennen met het ambitieuze geschrijf over mogelijke winnaars en onfortuinlijke verliezers; over favorieten in alle categorieën, belangrijke of minder interessante...

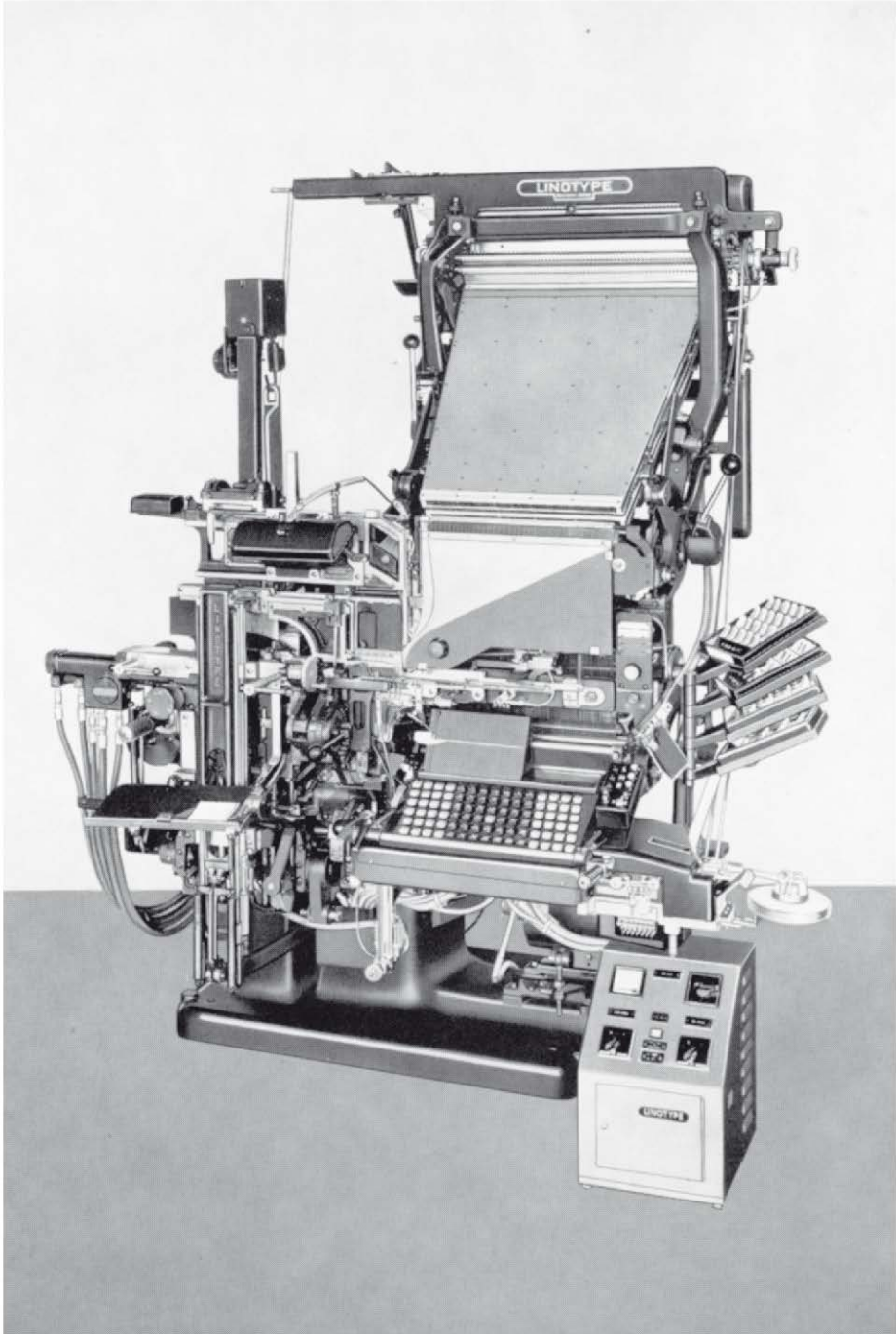
Het matte en eentonig nakaarten over wat zou moeten, kunnen en niet had mogen zijn.

Mij soms verheugend in een sappige en vlot geschreven sportkopij; naast dan weer die kalenders en klassementen of resultaten van voetbal, basket, atletiek, zwemmen, duiven- en paardesport, enz. enz. De ontelbare winnaars en best gerangschikten bij de nieuwelingen en liefhebberskoersen.

Ook het zetten van advertenties, waar men zeker niet kan gewagen van een smakelijke kopij...

Toch al eens omljnd wat we dagelijks in ons dagblad lezen. De rest wat overblijft (ongelooflijk zeer veel) dat dagelijks ook moet gezet worden!

Dromend resumerend over het gedane werk in de voorbije jaren, zie ik reeds

Linotype-Schnellsetzmixer Modell 5cS "Quick"

in mijn verbeelding een bibliotheek gevuld met 320 boeken van elk ruim 300 bladzijden tekst, waarvan de eerste tot de laatste letter door mijn geest spoelden en langs vingergetyp in loden regels werden omgezet. Mijmerend en vergelijkend vallen mijn ogen op een encyclopedie in pocket-formaat, 10 delen groot, waarvan ieder boekje een drieduizendtal regeltjes bevat. Ik tel en reken en kom tot de vaststelling dat ik in mijn loopbaan er zo een twintigtal van die encyclopedietjes doordraaide.

Ongelooflijk dat er meer dan 50.000 letters per dag voorbij mijn kijkvenster dansen – veel keren zelfs in dubbel en driedubbel lezend op de kopij, in de zethaak of op de loden regel: in spiegelschrift.

Ongeveer 200.000 loden regeltjes per jaar schoof ik van mijn galei!

Nog juist las ik een kroniek die sprak over: “in de tijd dat de werkmans twaalf uur of méér op het atelier stond” minder stress had dan heden ten dage... Toen de handzetter zijn lettertjes, al rechtstaande, moest pikken en er dus bij een lange dag er honderden langs zijn vingers liet glippen.

Al heeft die zetter nu een moderne machine ter zijne beschikking en hoeft hij geen twaalf uur meer te werken, toch gaat er vijf maal meer letterkunde door zijn brein, dat zeker niet is gedemoderniseerd. Maar ik geef toe, ik voel mij nu al sneller vermoeid dan twintig jaar geleden.

Mijn handen... ze verschillen niet veel van de vroeger geprezen handzetter, het zijn nu de vingers die meetellen. Ik verwonder er mij zelfs over dat zij het uithouden. De vingervlugheid op het klavier van 90 toetsen, die één matrijs voor iedere letter in de zethaak doen vallen. Ze worden dan automatisch door de machine vóór een smeltkroes gebracht met gesmolten lood en volgespoten tot een loden regel: het eindproduct.

Ik ga mij even naast een dactylo zetten en vergelijk mijn zetwerk aan het hare. Zou zij ook wel tot het indrukwekkend getal van 6.000 bladen van 50 regels getypte tekst komen per jaar?

En zeggen dat er nog mensen zijn die twijfelen of een linotypist een hand- of geestesarbeider is.

Enkele jaren terug, toen een paar mensen een bezoek brachten aan de dagbladonderneming, en de plaats betraden waar een 12-tal zetmachines in volle activiteit ratelden: “hoe kunnen ze ‘t uithouden met al dat lawaai!”

Ewel, nu vraag ik het mij zelve af...

Alex Coninck
Linotypist in “De Gentenaar”

NOTA

De technisch vernuftige zetmachine werd afgedankt. Ook in de boek- en handelsdrukkerijen rond de jaren 1970-80, verdween ze volledig.

Het zetten gebeurt nu met de computer.

In "Le Soir", een Brussels dagblad, met drie uitgaven per dag, stonden er 60 zetmachines.

Het drukken van een dagblad onderging grondige wijzigingen. Waar vroeger (1945-65) de uitgave een 16-tal bladzijden bedroeg in zwart-wit in hoogdruk, is nu verdrievoudigd, in kleuren en gedrukt aan een ongelooflijke snelheid in offset.

De laatste dagbladdrukkerijen uit het Gentse zijn ondertussen opgedoekt: Vooruit, De Gentenaar en Het Volk.

Linotypist was een geschoold beroep uit het Technisch Hoger Onderwijs.

Men moest grondige kennis hebben van het bedienen van de zetmachine in al haar facetten: onderhoud en verhelpen bij eventuele storingen. Het leren zetten op het speciaal klavier; dan vooral het blindelings typen en snel zetten zonder al te veel fouten. Daarbij de kennis van de typografie eigen aan de grafiek.

Linotypist werd genoemd naar de eerste zetmachine de Linotype. De uitvinder was een Duitser Ottmar Mergenthaler uit Hachtel bij Bad Mergentheim. Week uit naar Amerika (Washington) waar de zetmachine tot stand kwam en voor het eerst werd ingezet in de "New York Tribune" (1886).